

Κουρούτσεσμε

Summary :

Η συνοικία Κουρούτσεσμε βρίσκεται στην κοιλάδα μεταξύ του ακρωτηρίου Δεφτερδάρ Μπουρνού (Κλειδίου) και της παραλίας του Μεγάλου Ρεύματος (Αρναούτκιοϊ). Στην Αρχαιότητα η περιοχή αυτή ήταν γνωστή ως Βυθίας, λόγω του μεγάλου βάθους της ακτής στο σημείο αυτό. Στο 17ο αιώνα εκεί κατοικούσαν Ρωμιοί και Αρμένιοι, καθώς και πολλές σημαντικές εβραϊκές οικογένειες. Το 1804 η Μεγάλη του Γένους Σχολή μεταφέρθηκε στο Κουρούτσεσμε και στεγάστηκε στον οίκο του Αλεξάνδρου Μαυροκορδάτου.

Other Names

Βυθίας, Κάλαμος, Άγιος Δημήτριος, Ξηροκρήνη

Geographical Location

Βόσπορος

Historical Region

Βόσπορος

1. Τοποθεσία – Ονομασία

Η συνοικία Κουρούτσεσμε βρίσκεται στην κοιλάδα μεταξύ του ακρωτηρίου Δεφτερδάρ Μπουρνού (Κλειδίου) και της παραλίας του [Μεγάλου Ρεύματος \(Αρναούτκιοϊ\)](#). Συνορεύει προς το βορρά με το Μεγάλο Ρεύμα και προς το νότο με το [Ορτάκιοϊ](#). Στην Αρχαιότητα η περιοχή του Κουρούτσεσμε ονομαζόταν Βυθίας, λόγω του μεγάλου βάθους της ακτής στο σημείο αυτό. Ήταν γνωστή ακόμη ως Κάλαμος, από τις πολλές καλαμιές που φύτρωναν στις εκβολές ενός ρυακιού που υπήρχε στην περιοχή.¹ Η ίδια περιοχή τους χρόνους πριν από την [Άλωση](#) λεγόταν κοιλάδα του Αγίου Δημητρίου, λόγω του ομώνυμου ναού που βρισκόταν εκεί.² Το όνομά της, που μεταφράζεται στα ελληνικά ως Ξηροκρήνη, οφείλεται στη λειψυδρία που μάστιζε το χωριό ειδικά κατά τους θερινούς μήνες.³ Σύμφωνα με μια λιγότερο πιθανή εκδοχή, το σωστό όνομα ήταν Κουρού Κεσμέ, δηλαδή Ξερόβραχος, από έναν απότομο βράχο που ορθωνόταν εκεί, ή ακόμα και Κορού Τσεσμέ, από το τουρκικό *koru* (δάσος), καθώς πυκνά άλση κάλυπταν την περιοχή.⁴

2. Πληθυσμός

Σύμφωνα με τον Εβλιγιά Τσελεμπί, στο Κουρούτσεσμε υπήρχαν τρεις ρωμαϊκές και μία μουσουλμανική συνοικία και έντεκα εβραϊκά σπίτια. Αναφέρει ακόμη ότι οι Ρωμιοί είχαν δύο εκκλησίες. Σύμφωνα πάντα με τον ίδιο συγγραφέα, στο χωριό λειτουργούσαν διακόσια μαγαζιά και υπήρχαν πολλοί κήποι και αμπέλια.⁵ Ο Ερέμια Τσελεμπί Κιομουρτζιάν αναφέρει ότι το 17ο αιώνα στο χωριό κατοικούσαν Ρωμιοί, Αρμένιοι και πολλές σημαντικές εβραϊκές οικογένειες, ενώ δεν υπήρχαν μουσουλμάνοι.⁶

Η ορθόδοξη κοινότητα του Κουρούτσεσμε, σύμφωνα με τα στοιχεία του Οικουμενικού Πατριαρχείου, το 1949 αποτελούνταν από 34 οικογένειες.⁷ Από την άλλη, όπως μας πληροφορεί ο Χριστόφορος Χρηστίδης, η ρωμαιορθόδοξη κοινότητα της Ξηροκρήνης το 1955 αποτελούνταν από 17 οικογένειες και διέθετε ένα φιλόπρωχο σύλλογο.⁸

Το Κουρούτσεσμε, όπως και τα Θεραπειά, ήταν θέρετρο των [Φαναριωτών](#). Στις αρχές του 19ου αιώνα «κατοίκουν ποτέ οι περισσότεροι των προυχόντων του ημετέρου γένους, οίον Αρχιερείς, Αυθένται και Άρχοντες».⁹ Ωστόσο, από όσο είμαστε σε θέση να κρίνουμε η περιοχή από τα μέσα του 19ου αιώνα σταδιακά υποβαθμίζεται. Έτσι ο Σκαρλάτος Βυζάντιος αναφέρει ότι το Κουρούτσεσμε «αφού εχρησίμευσεν, επί μίαν σχεδόν εκατονταετηρίδα, ως ενδιαίτημα των ποτέ Γραίκων ηγεμόνων της Δακίας και των συγγενών και απογόνων αυτών, κατήνησε σήμερον πενιχρόν και σκυθρωπόν οικητήριον ευαριθμών τινών Ιουδαίων και Αρμενίων, και ακόμη ολιγοτέρων και πτωχοτέρων Οθωμανών και Γραικών».¹⁰

Κουρούτσεσμε

3. Η ορθόδοξη κοινότητα του Κουρούτσεσμε

3.1. Θρησκεία

Η ορθόδοξη κοινότητα του Κουρούτσεσμε υπάγεται απευθείας στη διοίκηση του [Οικουμενικού Πατριαρχείου](#), δηλαδή στην αρχιεπισκοπή Κωνσταντινουπόλεως. Η σημερινή εκκλησία του Αγίου Δημητρίου έχει οικοδομηθεί πάνω σε ερείπια αρχαίου ναού της Δήμητρας ή της Ίσιδας.¹¹ Ο ναός χρονολογείται στα μέσα του 15ου αιώνα. Με την πάροδο όμως του χρόνου κατέρρευσε και, σύμφωνα με την παράδοση, στα τέλη του 18ου αιώνα ο σουλτάνος Σελίμ Γ΄, όταν κάποιος βράδυ είδε φωτάκια να κινούνται στο σκοτάδι και πληροφορήθηκε ότι ήταν χριστιανοί που έκαναν λιτανεία γύρω από τον ερειπωμένο ναό, έδωσε άδεια για να ανοικοδομηθεί η εκκλησία.¹² Έτσι, το 1798 ή 1799 χτίστηκε ο ναός του Αγίου Δημητρίου. Από τότε ανακαινίστηκε δύο φορές, το 1832 και το 1875. Το 1871 στη βόρεια πλευρά έγινε η προσθήκη του παρεκκλησιού, το οποίο καταστράφηκε το 1919 από πυρκαγιά και ανοικοδομήθηκε το 1943.¹³

Στην αριστερή πλευρά του παρεκκλησιού, κάτω από τέσσερις μαρμάρινες κολόνες, βρίσκεται μαρμάρινο αγιασματάρι, με τρεις βρύσες και δεξαμενή νερού. Το αγίασμα, η πανήγυρη του οποίου τελείται στις 26 Οκτωβρίου, θεωρείται από τα αρχαιότερα της [Κωνσταντινούπολης](#). Οι μητέρες περιέλουζαν τα παιδιά με το αγίασμα και κρεμούσαν ένα μικρό κομμάτι από τα ρούχα τους. Μπροστά στην εικόνα του αγίου Δημητρίου βρίσκονται μερικοί σιδερένιοι κρίκοι, που λέγεται ότι τους δάγκωναν τα μωγκά παιδιά για να καταφέρουν να μιλήσουν. Το αγίασμα του αγίου Δημητρίου θεωρούνταν από τα πιο δημοφιλή όχι μόνο των ορθοδόξων αλλά και των μουσουλμάνων. Άλλα αγιάσματα της περιοχής ήταν του Προφήτη Ηλία, της Αγίας Παρασκευής, της Θείας Αναλήψεως και του Αγίου Νικολάου.¹⁴

3.2. Νεκροταφείο

Δυτικά από την εκκλησία του Αγίου Δημητρίου, στην πλαγιά του λόφου βρίσκεται το νεκροταφείο της ορθόδοξης κοινότητας του Κουρούτσεσμε. Οι παλιότεροι τάφοι του χρονολογούνται από τα τέλη του 19ου αιώνα. Θεωρείται όμως πολύ πιθανό το κοιμητήριο να είναι αρχαιότερο, καθώς υπάρχουν πολλές μαρτυρίες για ταφές προγενέστερων προσώπων που διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στην κοινωνία. Το νεκροταφείο ανακαινίστηκε και περιτοιχίστηκε το 1950.¹⁵

3.3. Εκπαίδευση

Σημαντικό γεγονός στην ιστορία της περιοχής ήταν η μεταφορά το 1804 της πατριαρχικής [Μεγάλης του Γένους Σχολής](#) στο Κουρούτσεσμε και η στέγασή της στον οίκο του Αλεξάνδρου Μαυροκορδάτου. Η σχολή παρέμεινε στο Κουρούτσεσμε μέχρι το 1849, οπότε μεταφέρθηκε οριστικά στο [Φανάρι](#).¹⁶ Ακόμα και μετά τη μετεγκατάστασή της, ωστόσο, η σχολή συνέχισε να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην κοινότητα του Κουρούτσεσμε. Το 1871 ιδρύθηκε η Υπέρ της Μεγάλης του Γένους Σχολής Αδελφότης «Ξηροκρήνη», που είχε σκοπό την υποστήριξη της σχολής.¹⁷

Το 1884 η ορθόδοξη κοινότητα της Ξηροκρήνης διέθετε μία αστική σχολή και ένα παρθεναγωγείο, στα οποία συνολικά σπούδαζαν 82 μαθητές.¹⁸ Την ίδια εποχή λειτουργούσε και η τοπική αδελφότητα «Ιερός Ζήλος».¹⁹

Όπως σχεδόν όλες οι περιοχές της Κωνσταντινούπολης, έτσι και το Κουρούτσεσμε ταλαιπωρήθηκε πολύ από τις πυρκαγιές. Εκείνη που ξέσπασε το 1919 ήταν ιδιαίτερα καταστροφική, σύμφωνα με τον Τσαπακέ, που αναφέρει το 1956 ότι «το χωρίον τούτο αποτεφρωθέν το πλείστον κατά τίνα πυρκαϊάν το 1920 κατέστη βαθμηδόν αποθήκη γαιανθράκων και τα ωραία εκείνα παλάτια και μέγαρα τσοσούτων Σουλτάνων και μεγιστάνων από το Σαράι Μπουρνου παρά τον ναόν του Αγίου Ιωάννου μέχρι το Δεφτερδάρ Μπουρνου απέβησαν αποθήκαι και πρατήρια λιθανθράκων και απώλεσε την πρώην μεγαλοπρέπειαν και το αρχοντικόν των κατοικούντων εν αυτοίς».²⁰ Το 1986 καταργήθηκαν οι αποθήκες αυτές στην παραλία της περιοχής.²¹

Κουρούτσεσμε

1. Ταşcıođlu, T. – Özgen, Z.T., “Kuruçeşme”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi* 5 (Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul 1994), σελ. 130.
2. Gyllius, P., *İstanbul Boğazi (De Bosporo Thracio), Eren* (İstanbul 2000), σελ. 98-99.
3. Μυστακίδης, Β.Α., «Περί Κουρούτσεσμε Τινά», *Εκκλησιαστική Αλήθεια Α* (Μάιος-Οκτώβριος 1885), σελ. 354.
4. Ταşcıođlu, T. – Özgen, Z.T., “Kuruçeşme”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi* 5 (Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul 1994), σελ. 130.
5. Evliya Çelebi , *Evliya Çelebi Seyahatnamesi* 1-2 (İstanbul 1975), σελ. 313.
6. Kömürçüyan, E.Ç., *İstanbul Tarihi. XVII asırda İstanbul* (İstanbul 1988), σελ. 41.
7. Σταματόπουλος, Κ.Μ., *Η τελευταία αναλαμπή. Η κωνσταντινουπολίτικη ρωμηροσύνη στα χρόνια 1948-1955* (Αθήνα 1996), σελ. 290.
8. Χρησιτίδης, Χ., *Τα Σεπτεμβριανά* (Αθήνα 2000), σελ. 300.
9. Κωνσταντινίας Παλαιά τε και Νεωτέρα ήτοι Περιγραφή Κωνσταντινουπόλεως, Συνταχθείσα παρά ανδρός φιλολόγου και φιλαρχαιολόγου (Βενετία 1824).
10. Βυζάντιος, Σ., *Η Κωνσταντινούπολις. Περιγραφή τοπογραφική, αρχαιολογική και ιστορική Β* (Αθήνα 1862), σελ. 107.
11. Μυστακίδης, Β.Α., «Περί Κουρούτσεσμε Τινά», *Εκκλησιαστική Αλήθεια Α* (Μάιος-Οκτώβριος 1885), σελ. 355· Μήλλας, Α., *Σφραγίδες Κωνσταντινουπόλεως. Ενορίες Αγιωτάτης Αρχιεπισκοπής* (Αθήνα 1996), σελ. 454.
12. Μυστακίδης, Β.Α., «Περί Κουρούτσεσμε Τινά», *Εκκλησιαστική Αλήθεια Α* (Μάιος-Οκτώβριος 1885), σελ. 362-363· Δεμιρτζής, Δ.Ε., *Ο Ιερός Ναός του Αγίου Δημητρίου Κουρούτσεσμε* (Θεσσαλονίκη 1998), σελ. 13.
13. Γκίνης, Ν. – Στράτος, Κ., *Εκκλησίες της Κωνσταντινούπολης* (Αθήνα 1999), σελ. 125-126.
14. Ατζέμογλου, Ν., *Τα Αγιάσματα της Πόλης* (Αθήνα 1990), σελ. 104-106.
15. Παπάς, Α., «Σημειώσεις επί των Ορθοδόξων Νεκροταφείων της Πόλης κατά τον ΙΘ΄ και Κ΄ Αιώνα», *Η Καθ΄ Ημάς Ανατολή Ε* (Αθήνα 2000), σελ. 33-34· Δεμιρτζής, Δ.Ε., *Ο Ιερός Ναός του Αγίου Δημητρίου Κουρούτσεσμε* (Θεσσαλονίκη 1998), σελ. 21-22.
16. Μήλλας, Α., *Σφραγίδες Κωνσταντινουπόλεως. Ενορίες Αγιωτάτης Αρχιεπισκοπής* (Αθήνα 1996), σελ. 457.
17. Vassiadis, G.A., *The Syllagos Movement of Constantinople and Ottoman Greek Education, 1861-1923* (Athens 2007), σελ. 140-142, 191-192.
18. Vassiadis, G.A., *The Syllagos Movement of Constantinople and Ottoman Greek Education, 1861-1923* (Athens 2007), σελ. 275.
19. Μήλλας, Α., *Σφραγίδες Κωνσταντινουπόλεως. Ενορίες Αγιωτάτης Αρχιεπισκοπής* (Αθήνα 1996), σελ. 457.
20. Τσαπακές, Γ.Ι., *Ιστορικά Μελέται Περί Αποικήσεως του Μεσαχώραν (Ορτάκιοϊ) εν τω Βοσπόρω και Ανεγέρσεως του Ιερού Ναού του Αγίου Φωκά* (Αθήνα 2007), σελ. 33-34.
21. Ταşcıođlu, T. – Özgen, Z.T., “Kuruçeşme”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi* 5 (Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul 1994), σελ. 131.

Κουρούτσεσμε

Bibliography :

	Σταματόπουλος Κ.Μ. , <i>Η τελευταία αναλαμπή. Η κωνσταντινουπολίτικη ρωμηοσύνη στα χρόνια 1948-1955</i> , Αθήνα 1996
	Μήλλας Α. , <i>Σφραγίδες Κωνσταντινουπόλεως. Ενορίες Αγιοτάτης Αρχιεπισκοπής</i> , Αθήνα 1996
	Χρηστίδης Χ. , <i>Τα Σεπτεμβριανά</i> , Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, Αθήνα 2000
	Ατζέμογλου Ν. , <i>Τα Αγιάσματα της Πόλης</i> , Αθήνα 1990
	Βυζάντιος Σ. , <i>Η Κωνσταντινούπολις. Περιγραφή Τοπογραφική, Αρχαιολογική και Ιστορική</i> , Β, Ανδρέας Κορομηλάς, Αθήνα 1862
	Παπάς Α. , "Σημειώσεις επί των Ορθοδόξων Νεκροταφείων της Πόλης κατά το ΙΘ' και Κ' αιώνα", <i>Η Καθ' Ημάς Ανατολή</i> , Ε, 2000, 15-48
	Çelebi E. , <i>Evliya Çelebi Seyahatnamesi, 1-2</i> , Neşriyat, Ü. (ed.), İstanbul 1975
	Στράτος Κ., Γκίνης Ν. , <i>Εκκλησίες της Κωνσταντινούπολης</i> , Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1999
	Körmürçüyan E.Ç. , <i>İstanbul Tarihi. XVII asırda İstanbul</i> , İstanbul 1988
	Gyllius P. , <i>İstanbul Boğazi (De Bosporo Thracio)</i> , Eren, İstanbul 2000
	Τατσιογλου Τ., Özgen Z.T. , "Kuruçeşme", <i>Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi</i> , 5, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfi, İstanbul 1994, 130-133
	Μυστακίδης Β. , "Περί Κουρούτσεσμε Τινά", <i>Εκκλησιαστική Αλήθεια</i> , Α, Μάιος-Οκτώβριος 1885
	Δεμιρτζής Δ. , <i>Ο ιερός ναός του Αγίου Δημητρίου Κουρούτσεσμε</i> , Θεσσαλονίκη 1998
	Vassiadis G. , <i>The Syllagos Movement of Constantinople and Ottoman Greek Education. 1861-1923</i> , Centre For Asia Minor Studies, 2007 Athens
	Τσαπακές Γ. , <i>Ιστορικά Μελέται Περί Αποικήσεως του Μεσαχώρου (Ορτάκιοϊ) εν τω Βοσπόρω και Ανεγέρσεως του Ιερού Ναού του Αγίου Φωκά</i> , Αθήνα 2007

Sources

Κωνσταντινίας Παλαιά τε και Νεωτέρα ήτοι Περιγραφή Κωνσταντινουπόλεως, Συνταχθείσα παρά ανδρός φιλόλογου και φιλαρχαιολόγου (Βενετία 1824).